

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060307

DOM
2021-04-21
Stockholm

Mål nr
M 3635-20

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2020-03-25 i mål nr M 7614-19, se bilaga A

PARTER

Klagande

1. M-L M O

2. L O

Ombud för 1 och 2: Advokaten I B

Motpart

1. Ekhammar-Österåker Samfällighetsförening

2. Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Österåkers kommun

SAKEN

Anmälan om vattenverksamhet inom fastigheten X i Österåkers kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen, som avvisar M-L M Os och L Os yrkande om ersättning, avslår överklagandet.

Dok.Id 1687073

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		måndag – fredag 09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

M-L M O och **L O** har *i första hand* yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska förbjuda den vattenverksamhet som Ekhammar-Österåker Samfällighetsförening har anmält inom fastigheten X i Österåkers kommun.

I andra hand har de yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska undanröja underinstansernas beslut och återförvisa ärendet till nämnden för fortsatt handläggning genom att föreningen föreläggs att söka tillstånd enligt 11 kap. 9 § miljöbalken.

I tredje hand har de yrkat att föreningen ska ersätta dem för intrånget enligt 31 kap. 16 § miljöbalken.

Ekhammar-Österåker Samfällighetsförening och **Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Österåkers kommun** har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

M-L M O och **L O** har anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg:

En utgångspunkt enligt miljöbalken är att det ska ske en samlad prövning av en verksamhets totala miljöpåverkan (se prop. 1997/98:45 del 1 s. 168 ff.). Prövningen kan därför inte delas upp i olika moment, utan måste ha en sådan omfattning att den kan resultera i de villkor eller föreskrifter som krävs enligt miljöbalkens allmänna hänsynsregler (se rättsfallet MÖD 2011:22). Varje gång en ändring av en befintlig vattenverksamhet aktualiseras genom anmälan om vattenverksamhet ska därför en samlad bedömning av hela verksamheten göras för att hela verksamhetens miljöpåverkan ska kunna beaktas (se prop. 2004/05:129 s. 70 f.). Angelägenheten i att beakta en befintlig verksamhet bör göra sig särskilt gällande beträffande en befintlig verksamhet som inte tidigare har prövats. Dessa principer bör även gälla vid

bedömningen av om en verksamhet ska vara tillståndspliktig med hänsyn till dess påverkan på enskilda intressen.

Den befintliga bryggan till vilken den anmälda verksamheten ansluter är en essentiell del av den planerade småbåtshamnen. Utan den befintliga bryggan är de tillkommande bryggorna inte angjorda till land. Med hänsyn till detta, och särskilt eftersom den befintliga bryggan inte tidigare prövats, måste även den befintliga bryggan beaktas vid bedömningen om den aktuella verksamheten ska tillståndsprövas med anledning av dess påverkan på klagandenas fastighet. Fastighetsgränsen mellan X och Y som går intill den befintliga bryggan är oklar. Bryggan skjuter med största sannolikhet in på klagandenas fastighet. Eftersom hela verksamhetens omfattning och utformning måste beaktas är det inte uppenbart att vattenområdet som hör till klagandenas fastighet inte berörs av vattenverksamheten. Klagandenas invändning om bristande rådighet är inte uppenbart obefogad och är därmed en omständighet som medför att verksamheten ska tillståndsprövas med hänsyn till påverkan på enskilda intressen. Mot denna bakgrund är inte heller yrkandet om ersättning uppenbart obefogat. En osäker fastighetsgräns kan endast bestämmas genom fastighetsbestämning i lantmäteriförrättning. Vad föreningen har anfört beträffande avtal och att någon invändning inte tidigare har framförts mot bryggans placering har därför inte någon betydelse för bestämmandet av fastighetsgränsen. Klagandena bestrider att den befintliga bryggan skulle vara placerad på platsen med rättighet genom hävd.

Ekhammar-Österåker Samfällighetsförening har anfört i huvudsak följande: Den befintliga bryggan ligger inom föreningens fastighet X. Bryggan byggdes efter ett avtal mellan tidigare ägare 1947 och bryggan har funnits i sin nuvarande utbredning sedan dess. Bryggan har således funnits på platsen i cirka 70 år och dess läge i förhållande till grannfastigheten har inte ifrågasatts under hela denna tid. Detta innebär enligt föreningen att samtliga parter har godtagit placeringen av bryggan och att den därför genom hävd får anses placerad på föreningens fastighet. Vid en fastighetsbestämning ska bryggans läge därför vara en del av utgångspunkterna för bestämmandet av fastighetsgränsen. Den västra delen av den befintliga bryggan är inte en del av den vattenverksamhet som föreningen har anmält och inte heller en

förutsättning för verksamheten. På denna del av bryggan sker inte heller någon verksamhet som kan påverka rådigheten över klagandenas fastighet. Bryggans konstruktion gör att föreningens verksamhet inte är beroende av den befintliga bryggans västra del.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

I fråga om sådan begränsad vattenverksamhet för vilken gäller anmälningsplikt kan prövningsmyndigheten förelägga verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd, om det behövs med hänsyn till verksamhetens påverkan på miljön eller enskilda intressen, se 23 § första stycket 2 b förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter.

Utgångspunkten enligt miljöbalken är att en samlad prövning ska ske av en verksamhets totala miljöpåverkan, även vid anmälan om ändring av en befintlig vattenverksamhet. Av utredningen i målet framgår att verksamheten inte kan förväntas få en sådan påverkan på miljön att tillstånd för åtgärden krävs av det skälet.

M-L M O och L O har gjort gällande att Ekhammar-Österåker Samfällighetsförening inte har rådighet över det vattenområde som anmälan avser, eftersom den befintliga bryggan, till vilken den anmälda verksamheten ansluter, skjuter in på deras fastighet samt anfört att prövningen ska ske samlat av hela vattenverksamheten, dvs. att också den del av den befintliga bryggan som skjuter in på deras vattenområde ska beaktas.

Enligt 2 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ska verksamhetsutövaren för att få bedriva vattenverksamhet ha rådighet över vattnet inom det område där verksamheten ska bedrivas. Detta gäller som huvudregel för all vattenverksamhet, oavsett om den kräver tillstånd eller inte. Det är varje verksamhetsutövares ansvar att se till att ha rådighet över vattnet inom det område där verksamheten ska bedrivas (se prop. 2004/05:129 s. 73). En invändning om bristande rådighet i ett anmälningsärende om vattenverksamhet, som inte är uppenbart obefogad, utgör en sådan omständighet som medför att verksamheten bör tillståndsprövas med hänsyn till påverkan på enskilda intressen (se rättsfallet MÖD 2016:41). Oenighet om

en vattenverksamhet kan inte i sig anses innebära att ett anmälningsförfarande är uteslutet (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 24 november 2016 i mål nr M 2444-16).

M-L M Os och L Os invändning om bristande rådighet avser vattenområdet vid den befintliga bryggdelen. Det har inte påståtts att den anmälda tillbyggnaden sker i ett vattenområde som sökanden inte har rådighet över. Tillbyggnaden har ingen påverkan på frågan om rådigheten över det vattenområde som den befintliga bryggan upptar eller klagandenas möjlighet att få den saken prövad i annan ordning. Det finns därför enligt Mark- och miljööverdomstolen inte skäl att i rådighetsfrågan, genom en samlad prövning, också beakta den befintliga bryggdelen.

Under ovan nämnda förhållanden saknas således skäl att förbjuda den anmälda verksamheten eller att förelägga verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd. Att M-L M O och L O har framställt ett ersättningsyrkande har ingen inverkan på bedömningen.

Mark- och miljööverdomstolen instämmer sammanfattningsvis i underinstansernas bedömning att nämnden haft fog för att godta anmälan och förelägga om försiktighetsmått. M-L M Os och L Os ersättningsyrkande kan inte prövas i samband med en anmälan om vattenverksamhet. Överklagandet ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Fredrik Ludwigs och Johan Svensson, tekniska rådet Ingrid Johansson samt hovrättsassessorn Sanna Ordenius, referent.

Föredragande har varit Harry Hodzic.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2020-03-25
meddelad i
Nacka

Mål nr M 7614-19

PARTER

Klagande

1. M-L M O

2. L O

Ombud för 1-2: Advokat I B och
Jur.kand. C J

Motparter

1. Ekhammar-Österåker Samfällighetsförening

2. Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Österåkers kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut 2019-09-27 i ärende nr 505-53752-2018, se bilaga 1

SAKEN

Anmälan om vattenverksamhet inom fastigheten X i Österåkers kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

M-L M O och L O (klagandena) har framställt yrkanden enligt följande.

I första hand att länsstyrelsens beslut upphävs och att verksamheten förbjuds.

I andra hand att länsstyrelsens beslut undanröjs och att målet återförvisas till nämnden för vidare handläggning genom att föreningen föreläggs att söka tillstånd enligt 11 kap. 9 § miljöbalken.

I tredje hand att, om anmälan godtas, föreningen ersätter dem för intrånget enligt 31 kap. 16 § miljöbalken.

Till stöd för sin talan har de i huvudsak anfört följande. För att få bedriva vattenverksamhet krävs rådighet över det vattenområde där verksamheten ska bedrivas (se t.ex. NJA 2012 s. 362). Rådighet krävs även när det är fråga om en anmäld vattenverksamhet, se 2 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Det är den som ska bedriva vattenverksamhet som ska visa att rådighet föreligger. Ekhammar-Österåker Samfällighetsförening (föreningen) har inte visat att den har rådighet över vattenområdet. Gränserna är oklara och det är uppenbart att vattenverksamheten inkräktar på klagandenas fastighet.

Enligt 11 kap. 9 § miljöbalken krävs som huvudregel tillstånd för vattenverksamhet. Om det särskilt föreskrivs är det dock enligt 11 kap. 9 a § tillräckligt att vattenverksamheten anmäls innan den påbörjas. Den prövning som görs inom ramen för ett anmälningsärende är begränsad till påverkan på allmänna intressen. Frågor av civilrättslig natur, t.ex. om äganderätt och ersättningar eller frågor som rör rådighet över vatten kan inte behandlas i ett ärende av förevarande slag (prop. 2004/05:129).

Tillsynsmyndigheten kan, med hänsyn till verksamhetens påverkan på miljön eller enskilda intressen, kräva att verksamheten tillståndsprövas. En förutsättning för att en verksamhet ska vara anmälningspliktig är att den inte har någon påverkan av betydelse på närliggande fastigheter och att denna påverkan inte är föremål för tvist (prop. 2004/05:129 s. 72). I detta fall är de fastighetsrättsliga förhållandena både oklara och tvistiga, vilket framgår redan av att gränserna är markerade som oklara i anmälningsunderlaget. De har framfört en invändning om bristande rådighet som

inte är uppenbart obefogad, vilket i enlighet med MÖD 2016:41 utgör en omständighet som innebär att vattenverksamheten ska tillståndsprövas med hänsyn till påverkan på enskilda intressen. Deras rådighetsinvändning är uppenbart befogad. Det har därför inte varit möjligt att pröva verksamheten genom ett anmälningsförfarande.

Med hänsyn till åtgärdens omfattning och utformning är det uppenbart att vattenområdet som hör till deras fastighet kommer att beröras. Deras enskilda intresse inskränks. Vad föreningen anfört om passager till och från deras (klagandenas) brygga styrker att rådighetsfrågan är oklar. Även om gränsen varit klarlagd måste föreningen nyttja deras fastighet för att manövrera till och från den aktuella småbåtshamnen. Manövreringsutrymmet är inom det område som O nyttjar för bad och tilläggning av egen båt.

De har nu framställt ett yrkande om ersättning i målet och det föreligger därmed ytterligare en sådan civilrättslig fråga som inte kan prövas inom ramen för ett anmälningsförfarande (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 20 mars 2019 i mål nr M 8454-18). Vattenverksamheten ska i första hand förbjudas, eftersom det står klart att tillstånd inte kan ges. I andra hand ska föreningen åtminstone föreläggas att söka tillstånd.

Föreningen har, som talan får förstås, motsatt sig ändring av länsstyrelsens beslut och har anfört följande. Föreningen äger fastigheterna X och Z sedan 1962 då de förvärvades genom gåva. Vattenområdet som utgör Z går utanför den egna fastigheten X och utanför klagandenas fastighet Y. Passage till och från klagandenas brygga på fastigheten Y inverkar således på nyttjandet av *föreningens* vattenområde. Flytbryggan är placerad för att möjliggöra in- och utfart på eget vatten, dvs. Z och X. Föreningen har till yttrandet bifogat utdrag ur Lantmäteriets fastighetsregister samt kartor.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Österåkers kommun (nämnden) har, som talan får förstås, motsatt sig ändring av länsstyrelsens beslut.

DOMSKÄL

Prövningsram och frågan i målet

Föreningen har gjort en anmälan till miljönämnden om vattenverksamhet i form av förlängning av brygga. Det noteras att tillsynsansvaret för vissa vattenverksamheter har delegerats från länsstyrelsen till nämnden i Österåkers kommun. Nämnden är därför tillsynsmyndighet i detta fall.

Den tillkommande bryggdelen utgörs av en flytbrygga som är 21 meter lång och tre meter bred samt en vågbrytare i T-sektion, som även den är 21 meter lång och tre meter bred. Syftet med åtgärden är att ge möjlighet till fler båtplatser i föreningen. Den åtgärd som är föremål för prövning är tillbyggnad av den befintliga bryggan, dvs. enbart uppförandet av den tillkommande bryggdelen. Prövningen omfattar således inte den befintliga bryggan. Aktuellt uppförande av anläggning i vattenområde utgör vattenverksamhet (se 11 kap. 3 § miljöbalken).

Frågan i målet är om nämnden har haft fog för sitt beslut att godkänna anmälan och förelägga föreningen om försiktighetsmått vid genomförandet av vattenverksamheten, eller om föreningen istället ska föreläggas att ansöka om tillstånd för densamma. Avgörande för denna bedömning är frågan om påverkan på motstående enskilda intressen avseende rådighet och annan påverkan på grannfastigheten.

Rättsliga utgångspunkter

Enligt 11 kap. 9 § miljöbalken är huvudregeln att det krävs tillstånd för vattenverksamhet, men i den mån det är särskilt föreskrivet är det enligt 11 kap. 9 a § miljöbalken tillräckligt att vattenverksamheten har anmälts innan den påbörjas. Om det behövs med hänsyn till påverkan på miljön eller enskilda intressen ska tillsynsmyndigheten enligt 23 § första stycket 2 b) förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter (FVV) förelägga verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd enligt 11 kap. 9 § miljöbalken. Vid bedömningen av påverkan på enskilda intressen ska enligt bestämmelsens andra stycke tillsynsmyndigheten särskilt beakta bl.a. om det finns ett yrkande om ersättning enligt 31 kap. 16 § miljöbalken.

Av 19 § 3 FVV följer att uppförande av en anläggning i ett annat vattenområde än vattendrag utgör anmälningspliktig vattenverksamhet under förutsättning att den

bottenyta som verksamheten omfattar i vattenområdet uppgår till högst 3 000 kvadratmeter.

Reglerna om anmälningsplikt infördes eftersom tillståndsförfarandet för mindre vattenverksamheter upplevdes som onödigt betungande (se prop. 2004/05:129 s. 69). Utgångspunkten är därmed att de i 19 § FVV uppräknade vattenverksamheterna typiskt sett utgör sådana mindre verksamheter för vilka det anses vara tillräckligt med ett förenklat förfarande (se t.ex. MÖD 2011:22).

Av 2 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet framgår att för att få bedriva vattenverksamhet ska verksamhetsutövaren ha rådighet över vattnet inom det område där verksamheten ska bedrivas.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Rådighetsfrågan

Kravet på rådighet gäller för all vattenverksamhet, oavsett om den kräver tillstånd eller inte. I tillståndsmål är rådighet en processförutsättning. Därför bör en invändning om rådighet i ett anmälningsärende, som inte är uppenbart obefogad, utgöra en sådan omständighet som medför att verksamheten bör tillståndsprövas med hänsyn till påverkan på enskilda intressen (se MÖD 2016:41).

Enligt 11 kap. 3 § miljöbalken utgör bl.a. uppförande av anläggningar i vattenområden vattenverksamhet. I förevarande mål är det uppförande av den tillkommande bryggdelen som utgör vattenverksamheten. Huvudprincipen är att man ska ha rådighet inom hela det område där vattenföretaget ska utföras. Man får i princip inte anlägga bryggor eller verkställa t.ex. utfyllnader som sträcker sig in på någon annans vattenområde, utan i sådana fall krävs en särskild upplåtelse av ägaren till det området (se prop. 1981/82:130, s. 401).

Klagandena har anfört att fastighetsgränserna är oklara och att vattenverksamheten inkräktar på deras fastighet.

Av utredningen i målet framgår att den tillkommande bryggdelen i sin helhet kommer att vara placerad inom fastigheten X. Av detta skäl har föreningen rådighet över vattenområdet där vattenverksamheten ska bedrivas. Även om gränsdragningen beträffande själva fastighetsgränsen i underlaget är något oklar, är det alltså enligt domstolens mening klarlagt att den aktuella vattenverksamheten genom anläggandet av den tillkommande bryggdelen kommer att bedrivas inom det område som föreningen har rådighet över. Invändningen om bristande rådighet får därför anses vara uppenbart obefogad och åtgärden behöver därmed inte tillståndsprövas med hänsyn till invändningen i sig.

Annan påverkan på enskilda intressen

En förutsättning för att en verksamhet ska vara anmälningspliktig är att den inte har någon påverkan på enskilda intressen av betydelse på näraliggande fastigheter och att denna påverkan inte är föremål för tvist (se prop. 2004/05:129 s. 72).

Klagandena har anfört att de påverkas negativt av vattenverksamheten såtillvida att föreningen måste nyttja deras fastighet för att manövrera till och från den aktuella småbåtshamnen samt att manövreringsutrymmet är inom det område som klagandena nyttjar för bad och tilläggning av egen båt.

Klagandenas invändning om påverkan på enskilda intressen tar enligt domstolens uppfattning främst sikte på de ökade antal båtrörelser som kan bli en konsekvens av den aktuella åtgärden och inte vattenverksamheten i sig, såsom den har definierats ovan. Som länsstyrelsen har konstaterat kan användningen av bryggan leda till andra olägenheter såsom buller, vilka hanteras inom ramen för den lokala miljönämndens tillsynsverksamhet. Klagandena har inte invänt att själva uppförandet av bryggdelen skulle påverka dem negativt. Den anmälda vattenverksamheten kan enligt domstolens mening inte heller anses hindra dem från att fysiskt nyttja sin fastighet på ett sätt som omöjliggör ett anmälningsförfarande (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 20 mars 2019 i mål nr M 8454-18). Domstolen anser därför inte att den påverkan som uppstår för klagandena till följd av vattenverksamheten är av betydelse på så sätt att föreningen borde ha förelagts att söka

tillstånd för vattenverksamheten. Det är inte heller fråga om en sådan påverkan på miljön som förutsätter tillståndsprövning.

Klagandena har vidare anfört att deras yrkande om ersättning på grund av påverkan på enskilda intressen *i sig* medför att verksamheten ändå ska tillståndsprövas.

Har det i anmälningsärendet framställts yrkanden om ersättning enligt 31 kap. 16 § miljöbalken – och dessa yrkanden är föremål för tvist – bör tillsynsmyndigheten istället förelägga verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd (se prop. 2004/05:129 s. 72). Utgångspunkten är alltså att ett ersättningsyrkande medför ett behov av tillståndsprövning. Den omständigheten att det i målet finns ett ersättningsyrkande kan dock inte *i sig* medföra att vattenverksamheten ska tillståndsprövas – på samma sätt som en rådighetsinvändning inte *i sig* medför tillståndskrav (se avsnittet ovan). Ersättningsyrkandet måste även enligt domstolens mening grunda sig på en faktisk påverkan på enskilda intressen av betydelse. Domstolen har ovan bedömt att nu aktuell vattenverksamhet inte medför sådan påverkan av betydelse på så sätt att det skulle motivera en tillståndsprövning. I linje med det motiverar således inte heller ersättningsyrkandet *i sig* i detta fall en sådan prövning.

Sammanfattning

Domstolen anser sammanfattningsvis liksom länsstyrelsen att nämnden haft fog för att godta anmälan och förelägga om försiktighetsmått. Det har alltså inte funnits skäl att förelägga föreningen att ansöka om tillstånd för vattenverksamheten. Det har därmed inte heller funnits skäl att förbjuda verksamheten. Det har inte heller framkommit något annat skäl att ändra länsstyrelsens beslut. Vad klagandena anfört medför ingen annan bedömning. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 2](#) (MMD-02)
Överklagande senast den 15 april 2020.

Erika Ekman

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Erika Ekman, ordförande, och tekniska rådet Annika Billstein Andersson. Föredragande har varit beredningsjuristen Susanne Kleman.